

АНДРЕЄВ Леонід Миколайович (Андреев Леонид Николаевич; 09(21). 08. 1871, Орел, Росія — 12. 09. 1919, с. Нейвала, pobl. м. Мустам'які, Фінляндія, 1956 останки перенесено на Волкове кладовище в Ленінграді, нині С.-Петербург) — російський письменник. Батько [Д. Андреева](#). Закін. юрид. факультет Моск. університету (1897). Працював присяж. повіреним, судовим репортером, журналістом. Автор оповідань, повістей, романів, драм. творів. Перша зб. «Рассказы» (С.-Петербург, 1901), до якої входять оповідання «Баргамот и Гараська», «Петька на даче» (обидва — 1898), «Ангелочек» (1899), «Жили-были» (1900) та ін., продовжувала демократ. і реаліст. традиції рос. літ-ри 19 ст. і мала великий успіх у читачів і критиків. На поч. 20 ст. зблизився з М. Горьким та гуртком письменників-реалістів «Среда» (Москва). В окремих оповіданнях («Бездна» // «Курьер», 1901, 10 янв.; «Стена» // Там само, 1901, 4 сент.; «Мысль» // «Мир Божий», 1902, № 1) порушував соц.-психол. проблеми, підкреслював суперечливу природу люд. розуму, що може служити і добру, і злу. Мотиви протесту, зростання рев. настроїв домінують в оповіданнях і повістях «Марсельеза» // «Нижегород. сборник», С.-Петербург, 1905; «В темную даль» // «Шиповник», 1908, кн. 5. У зб. «Знание» (С.-Петербург, 1904, кн. 1) опубл. повість «Жизнь Василия Фивейского», у якій на основі біблій. мотиву, взятого з кн. пророка Іова, зображено трагед. образ духов. протестанта, який втратив віру в розумні засади та справедливість світу. Оповідання «Красный смех» // «Знание», С.-Петербург, 1905, кн. 3 написане під впливом вражень від рос.-япон. війни, в якому вона постає як вияв люд. божевілля. Рев. події 1905-07 знайшли відгук у повісті «Губернатор» // «Правда», 1906, кн. 3;

драмі «К звездам» // «Знание», С.-Петербург, 1906, кн. 10 та ін. Проблеми моралі та сенсу люд. існування гостро поставлено у повісті «Рассказ о семи повешенных» // «Шиповник», 1908, кн. 3. Роки реакції викликали в А. зневіру щодо можливостей перетворення суспільства на засадах гуманізму й соц. справедливості (повісті «Тьма» // «Шиповник», 1907, кн. 7, «Мои записки» // Там само, 1908, кн. 6; оповідання «Проклятие зверя» // «Земля», 1908, сб. 1; драми «Жизнь Человека» // «Шиповник», 1907, кн. 1, «Царь Голод», «Анатэма», обидві — С.-Петербург, 1908; «Черные маски» // «Шиповник», 1909, кн. 7). У його творах цієї доби життя постає як хаотична, ірраціональна стихія, що прирікає людину на самотність і страждання. Кризові явища сусп. життя відтворив у написаних в реаліст. дусі драмах «Анфиса» // «Шиповник», 1909, кн. 11; «Дни нашей жизни» // «Знание», 1908, кн. 26; «Екатерина Ивановна» // «Шиповник», 1913, кн. 19; «Профессор Сторицын» // «Земля», 1913, сб. 11; «Не убий» // «Шиповник», 1913, кн. 22; «Тот, кто получает пощечины» // Там само, 1916, кн. 24 та в романі «Сашка Жегулев» // «Шиповник», 1911, кн. 16, в основу сюжету якого покладено події, що відбувалися в Україні періоду революції 1905-07, та ін. У повісті «Иго войны. Признания маленького человека о великих днях» // «Шиповник», 1916, кн. 25, незавершеному філос.-етич. романі «Записки Сатаны» (1919, опубл. 1921, Гельсінкі) змальовано катастрофіч. стан світу, що постає як жахлива фантазмагорія — «царство Сатани». У 1918-19 виступав з публіцист. памфлетами та статтями, у яких закликав уряди зх. країн до повалення більшовизму в Росії. У своїй прозі й драматургії виступив як новатор, зближуючись поетикою з європ., переважно нім. експресіонізмом у галузі драматургії та прози, частково із сюрреалізмом і «театром абсурду», а в філос.-етич. плані — з європ. екзистенціалізмом. Твори А. ставили на сценах багатьох укр. театрів (п'єси «Жизнь Человека», «Савва», «Дни нашей жизни», «Gaudeamus», «Царь Голод» та ін.). Ідейно-філос. проблематика, що її порушував А. у своїх творах, співзвучна з деякими мотивами творчості Лесі Українки, М. Коцюбинського, В. Винниченка та ін. укр. письменників. Твори А. перекладали М. Виноградова (Маруся Полтавка), Г. Коваленко, О. Гаморак, В. Сімович, М. Лозинський, О. Копиленко та ін.

Основні твори

Собрание сочинений. Т. 1-17. С.-Петербург; Москва, 1911-17; Собрание сочинений. Т. 1-6. С.-Петербург, 1994-96; Леонид Андреев. S. O. S.: Дневник (1914-1919). Письма. Статьи и интервью. Воспоминания

сучасників. Москва; С.-Петербург, 1994; Верните Россию! [Публицистика 1916–1917 и письма 1917– 1919]. Москва, 1994; укр. перекл. – Любов до ближнього. К., 1909; Чорні маски. Л., 1912; Життя Людини. Л.; К., 1922; Червоний сміх та інші оповідання. Х., 1929; Петько на дачі. К., 1957.

Рекомендована література

1. Петлюра С. Леонід Андреев і його «Червоний сміх» // ЛНВ. 1905. Т. 30, кн. 5;
2. O. Burghardt. Die Leit motive bei L. Andrejev. München,

1940;

3. Иезуитова Л. А. Творчество Леонида Андреева (1892–1906). Ленинград, 1976;
4. Московкина И. И. Проза Леонида Андреева. Х., 1994;
5. Леонид Николаевич Андреев: Библиография. Вып. 1: Соч. и письма. С.-Петербург, 1995;
6. Вып. 2: Литература. С.-Петербург, 1998;
7. Басинский П. Художественный мир Л. Андреева. Москва, 1999.

І. Д. Бажинов

Бібліографічний опис:

Андреев Леонід Миколайович / І. Д. Бажинов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-44123>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).